

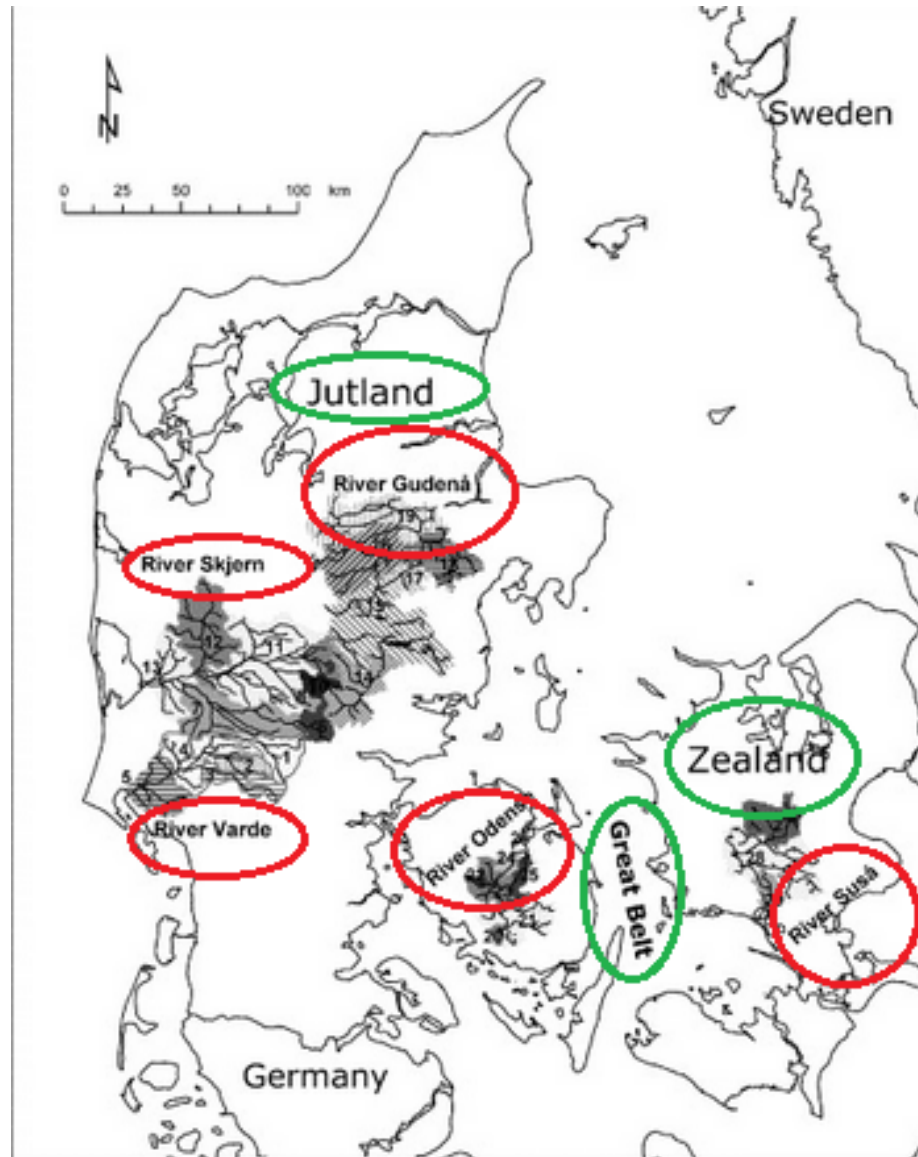
VLIV KLIMATICKÝCH ZMĚN NA PRŮTOK DÁNSKÝCH ŘEK

Sabina KOTOVÁ
Veronika KŮSOVÁ
Monika PERNICOVÁ

ÚVOD

- ◉ Průtok ovlivněn změnami srážek, potenciální evapotranspirace a teploty
- ◉ Dopady na ŽP a zemědělství
- ◉ Důležité odhady budoucích průtoků na tocích pro vstup do diskuzí týkajících se dopadů změny klim. změn
- ◉ Dopady klim. změn na průtok analyzovány v různých prostorových měřítcích a v různých dobách
- ◉ Modelování dopadů dosaženo buď přímým užitím klim. modelových dat v hydrologickém modelu anebo změnou existujících klim. dat v data očekávaná
- ◉ Výzkum proveden na povodích různých měřítek
- ◉ Projekce týkající se severozápadní Evropy obecně předpovídají vlhčí zimy a sušší léta - vzrůstá průtok v zimě a klesá v létě
- ◉ Modelová data upravená v souladu s pozorováním jsou aplikovaná do hydrologického modelu (NAM), který vytvoří průtok toku

Obr. 1: Zkoumaná povodí dánských řek

STUDO VANÁ MÍSTA

- ◉ Povodí řek umístěna v různých částech Dánska a zároveň reprezentují východo západní vzor množství srážek a evapotranspirace
- ◉ Všech 5 řek je řekami nížinnými (pod 200m n. m.) – rozložení a tání sněhu je rovnoměrné

METODY I.

- ◉ Simulace od HIRHAM založena na základě klimatického scénáře IPCC
- ◉ NAM využit pro modelování srážek – abstraktní hydrol. model - popisuje hydrol. systém 3-5 lineárními rezervoáry v sérii (v této studii použity 4 lineární rezervoáry v sérii – skladování sněhu, povrchové skladování, kořenová zóna a skladování podzemní vody)
- ◉ NAM reprezentuje každé subpovodí, jeho vstupními daty jsou srážky, evapotranspirace a teplota
- ◉ Jediným přímým užitím teploty v NAM je určení, zda srážky spadly ve formě deště nebo sněhu (0 C jako kritická hodnota)
- ◉ V NAM zahrnut model denního tání sněhu – 2 mm/den/ C – tato hodnota určuje míru roztátého sněhu a ovlivňuje rozsah velikosti proudu
- ◉ Naměřená data (T, P, Ep) ze sledovaného období 1989-2001 jsou změřena z povrchu rozloženého do sítě

METODY II.

- ⦿ Všechna data aplikována jako průměrné denní hodnoty a prostorově převedena do hodnot povodí
- ⦿ U většiny řek není možné měření po proudu, protože nejsou dostupná data z ústí řek, měří se tedy proti proudu

ÚPRAVA VSTUPNÍCH DAT

- ◉ Odhad srážek v klimatickém modelu velmi těžký a hodnoty často potřebují úpravu
- ◉ P a T z období 1961 – 1990 upraveny tak, aby odpovídaly měsíčním prům. hodnotám. Protože to jsou fixní staniční data, do celé oblasti se extrapolují pomocí Thiesenových polygonů
- ◉ Data Ep z tohoto kontrolního období nejsou dostupná, proto se upraví v souladu s naměřenými daty z 1989 – 2001
- ◉ Změna mezi scénářem Ep a kontrolním obdobím je malá (2 – 3%)
- ◉ Úprava je provedena vynásobením hodnot

NAMĚŘENÉ A VYPOČTENÉ HODNOTY

Teplota

Tab. 1: Procenta dní s průměrnou teplotou pod bodem mrazu a průměrný roční maximální sněhový úhrn u povodí 5 řek.

River	Observed % frost days	Control % frost days	Scenario % frost days	Control snow (mm)	Scenario snow (mm)
River Varde	10.3	13.9	4.6	38	13
River Skjern	8.4	11.7	3.8	22	8
River Gudenå	10.6	14.5	4.7	36	14
River Odense	8.1	12.1	3.2	23	7
River Suseå	9.6	13.4	3.9	23	7

Srážky

- Průměrný nárůst pro všechna povodí- 6,9 %
768 na 822 mm/rok
- Maximum- dílčí povodí Tarphange Bro (11 %)
- Minimum- dílčí povodí Lindved (4,2 %)

Evapotranspirace

E_p

- Průměrný nárůst pro všechna povodí- 1,6 - 3,0 %
506 mm/rok na 518 mm/rok

Průtok

- Nárůst průměrně o 12 %

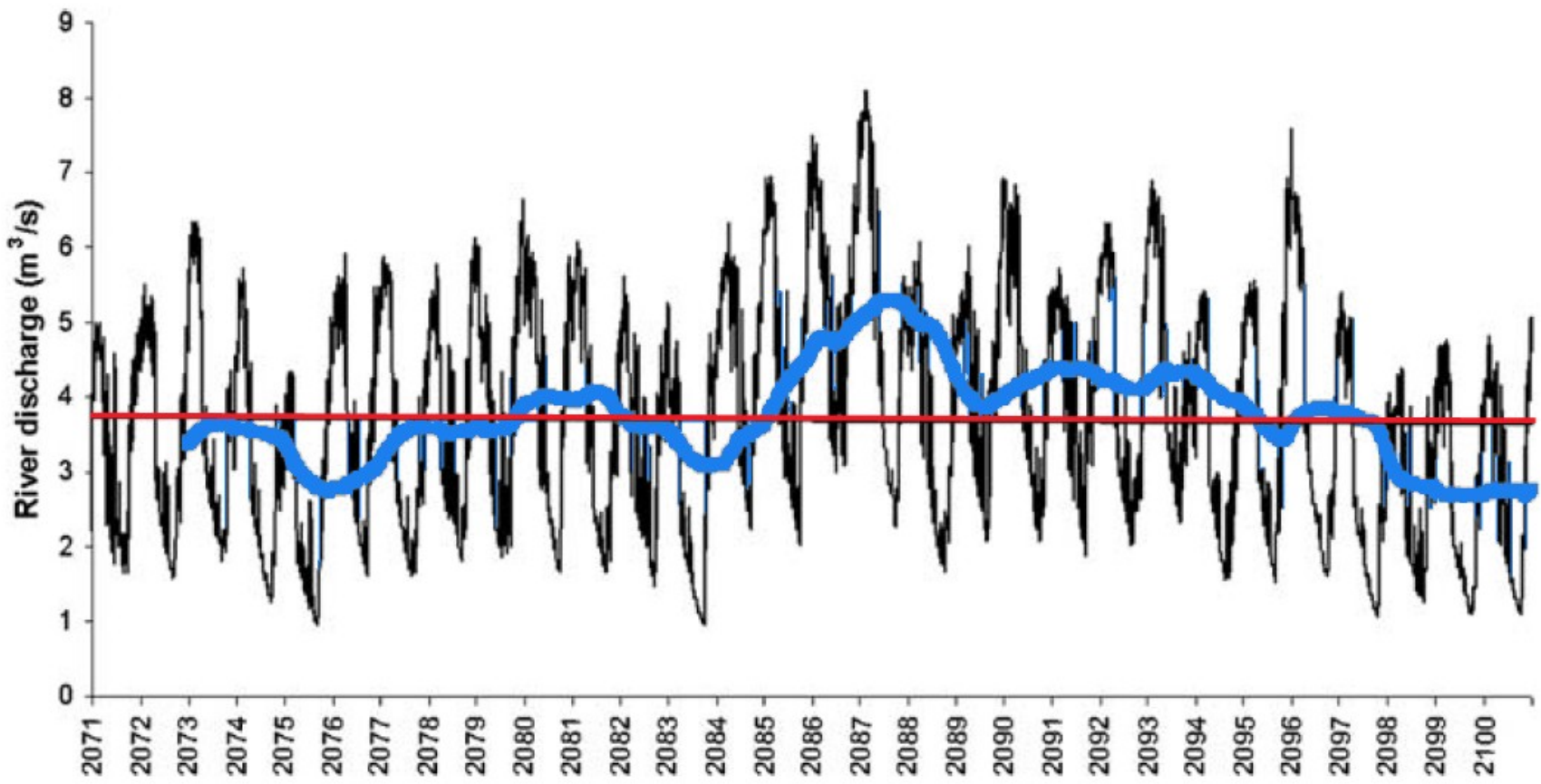
Tab. 2: Hodnoty průměrných ročních průtoků pro jednotlivá povodí- srovnání zjištěných, kontrolních a scénářových dat.

River	Sub catchment /Gauging station	Observed m ³ /s (mm/y)	Control (m ³ /s) (mm/y)	Scenario (m ³ /s) (mm/y)	Δ% obs – control	Δ% control – scenario
River Varde	River Grindsted at Egbro	2.84 (448)	3.36 (530)	3.70 (584)	18	10
	River Ansager at Lavborg Bro	2.03 (489)	2.26 (544)	2.50 (602)	11	11
	River Holme at Hostrup	2.26 (492)	2.36 (514)	2.61 (568)	4	11
	Vagtborg	12.02 (467)	12.79 (497)	14.14 (550)	6	11
	Tarphage Bro ^a	16.10 (467)	16.57 (481)	18.60 (539)	3	12
River Skjern	River Omme at Farre	0.92 (259)	1.16 (327)	1.25 (352)	26	8
	River Omme at Sønderskov	8.49 (438)	8.85 (456)	9.89 (510)	4	12
	River Brande at Hesselbjerge	0.42 (282)	0.48 (322)	0.52 (349)	14	7
	River Holtum at Hygild	1.19 (321)	1.30 (351)	1.40 (378)	9	7
	Tykskov	1.57 (604)	1.62 (623)	1.81 (697)	3	12
	Allergaarde ^b	15.80 (473)	15.11 (452)	17.25 (516)	-4	14
	Gjaldbæk	23.10 (470)	23.25 (473)	26.55 (541)	1	14
	River Mouth ^a	36.60 (486)	35.24 (467)	40.12 (532)	-4	14
River Gudenå	Voervads Bro	5.04 (422)	5.09 (426)	5.65 (473)	1	11
	Tvilum Bro ^b	16.47 (405)	15.72 (387)	17.65 (434)	-5	12
	Ulstrup Bro	22.24 (392)	20.83 (367)	23.37 (412)	-6	12
	River Gjern at Smingevad Bro	1.05 (291)	1.15 (318)	1.30 (360)	10	13
	River Hadsten Lilleå at Løjstrup ff	2.65 (278)	2.74 (287)	3.02 (317)	3	10
	Bridge highway A10	31.49 (342)	33.11 (360)	37.10 (403)	5	12
River Odense	Out flow Lake Arreskov	0.18 (189)	0.13 (137)	0.15 (158)	-28	15
	Nørre Broby ^b	2.96 (309)	2.69 (281)	3.05 (319)	-9	13
	River Holmehave bæk	0.26 (256)	0.25 (247)	0.29 (286)	-4	16
	Bellinge	4.47 (290)	4.07 (264)	4.65 (301)	-9	14
	Down stream Ejby Sluse	5.44 (320)	4.95 (291)	5.63 (331)	-9	14
	River Lindved	0.45 (218)	0.34 (165)	0.39 (189)	-24	15
	River Mouth ^a	6.50 (329)	5.47 (277)	6.23 (315)	-16	14

Tab. 3: Průměrné měsíční hodnoty kontrolní a scénářové pro srážky, potenciální a skutečnou evapotranspiraci a průtok.

Observation	Control				Scenario			
	Q m ³ /s (mm)	P (mm)	E _p (mm)	E _a (mm)	Q m ³ /s (mm)	P (mm)	E _p (mm)	E _a (mm)
January	21.9 (46)	61	4	2	26.6 (56)	92	4	3
February	21.7 (41)	42	8	4	27.9 (53)	52	8	6
March	21.5 (45)	48	24	14	26.4 (55)	53	22	20
April	18.7 (38)	41	48	41	20.7 (42)	34	49	45
May	14.9 (31)	49	85	72	17.3 (36)	58	85	71
June	12.4 (25)	56	90	70	14.2 (29)	51	91	67
July	10.7 (22)	67	98	67	11.7 (24)	59	102	66
August	9.6 (20)	66	80	57	9.7 (20)	40	90	49
September	9.7 (20)	73	39	32	8.5 (17)	47	42	27
October	12.1 (25)	77	16	14	10.6 (22)	98	14	13
November	16.4 (33)	83	4	4	16.2 (33)	96	4	4
December	19.3 (40)	70	2	1	22.5 (47)	102	2	2
Annual values	15.7 (386)	733	498	379	17.6 (433)	783	513	373

Obr. 2: Průtoky řeky Varde ve stanici Egbro River Grindsted pro scénářové období (2071-2100).

pozn.: červeně- třicetiletý trend, modře- dvouletý klouzavý průměr

EXTRÉMNI UDÁLOSTI

- ⊙ V zájmu jsou vysoké i nízké hodnoty průtoků (vysychání malých vodních toků).
- ⊙ Jednotlivá dílčí povodí se nedají porovnávat.
- ⊙ Největší nárůst na jílovitých a písčitých půdách.
- ⊙ Stoleté povodně jsou dalším ukazatelem průtoků řek, často používaných k hodnocení rizik.

HISTORICKÉ TRENDY ŘÍČNÍCH PRŮTOKŮ

- Nárůst o 12% ve středním ročním průtoku je považován za mírný.
- Zvýšené vodní stavy se vyskytovaly v zimních a jarních měsících.
- Nejmenší v letních a podzimních.

EFEKTY

- ◉ Větší množství srážek, vyšší střední roční průtok
- ◉ Můžou způsobit povodně -> zemědělství, obydlené oblasti
- ◉ Zvýšená eroze x regulace dánských řek
- ◉ Antropogenní činnost -> zalesnění vs. zastavění

ZÁVĚR

- ◉ Modelování HIRHAM RCM
- ◉ Průtok dánských řek se zvyšuje v souvislosti s vlhčím klimatem.
- ◉ Větší kolísavost průtoků na jílovitých půdách.
- ◉ Očekává se zvyšování extrémů.

ZDROJ

- ◎ **(Journal of Hydrology):** Thodsen, H. (2007): *The influence of climate change on stream flow in Danish rivers.* ScienceDirect.

DĚKUJEME ZA POZORNOST